

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 12., vydané v decembri 2024

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Zima na horách. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ANALÝZA PRAXOVÉHO PORTFÓLIA V PREGRADUÁLNEJ PRÍPRAVE MAJSTROV ODBORNEJ VÝCHOVY

ANALYSIS OF THE PRACTICE PORTFOLIO IN THE UNDERGRADUATE TRAINING
OF MASTER TRAINERS

Martina Masáriková, Beáta Mačová¹

Autorky pôsobia ako externé doktorandky na Katedre školskej pedagogiky a psychológie Vysokej školy DTI v Dubnici nad Váhom. Vo svojej vedeckej činnosti sa venujú problematike obsahového a koncepcného zamerania pedagogických praxí a cez kontinuum odborných skúseností a inšpirácií prispieť k vytvoreniu kompatibilného modelu, ktorý poskytne nielen kvalitné pregraduálne vzdelávanie a odbornú spôsobilosť budúcich učiteľov, ale vytvorí priestor podporujúci nové prístupy a inovácie v kontexte pedagogických praxí.

The authors work as external doctoral students at the Department of School Pedagogy and Psychology of the DTI University in Dubnica nad Váhom. In their scientific activity they pay attention to the issues of content and conceptual focus of pedagogical practices, and though the continuum of professional experience and inspirations, contribute to the creation of a compatible model, which will provide not only high-quality undergraduate education and professional competence of future teachers, but will create a space supporting new approaches and innovations in the context of pedagogical practices.

Abstract

Continuum consists of the issue of portfolio in undergraduate training, as a necessary equivalent in the verification and formation of the profile of the future teacher in the context of professional - didactic preparedness. The intention is to point out the importance and prominent position of the practice portfolio in the context of the trend of professionalization and the overall quality of the preparation of future teachers, because the portfolio is a representative output in which the profile of professionally insightful, methodologically prepared and creative future teachers is both verified and shaped. In the pedagogical and didactic dimension, it represents a means that facilitates the future teacher to reflect on his/her pedagogical activity. The interpretation of the research results provides a complete summary of the research findings, which can be a starting point for further pedagogical research in the above-mentioned issue. Based on the findings, we propose several innovative changes in the context of the practice portfolio in the undergraduate preparation of future master teachers.

---

¹ Adresa pracoviska: PaedDr. Martina Masáriková, Mgr. Beáta Mačová, Katedra školskej pedagogiky a psychológie, Vysoká škola DTI, Ul. Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom
E-mail: masarikova@dti.sk, macova@dti.sk

Keywords: portfolio, undergraduate training, master of vocational education, teaching practice

Abstrakt

Kontinuum tvorí problematika portfólia v pregraduálnej príprave, ako nevyhnutného ekvivalentu pri verifikovaní a formovaní profilu budúceho učiteľa v kontexte odborovo - didaktickej pripravenosti. Zámerom je poukázať na dôležitosť a významné postavenie praxového portfólia v súvislosti s trendom profesionalizácie a celkovej kvality prípravy budúcich učiteľov, pretože portfólio je reprezentatívnym výstupom, v ktorom sa verifikuje aj formuje profil odborne rozhladených, metodicky pripravených a tvorivých budúcich učiteľov. V pedagogicko- didaktickom rozmere predstavuje prostriedok, ktorý uľahčuje budúcemu učiteľovi reflektovať svoju pedagogickú činnosť. Interpretácia výsledkov výskumu prináša kompletnú sumarizáciu výskumných zistení, ktoré môžu byť východiskom pre ďalšie pedagogické bádanie v uvedenej problematike. Na základe zistení navrhujeme niekoľko inovatívnych zmien v kontexte praxového portfólia v pregraduálnej príprave budúcich majstrov odbornej výchovy.

Kľúčové slová: portfólio, pregraduálna príprava, majster odbornej výchovy, pedagogická prax

Úvod

Reflexívne poňatie pregraduálnej prípravy v sebe integruje portfólio, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou a kľúčovým determinantom pri získavaní profesijných kompetencií budúceho učiteľa. V pregraduálnej príprave predstavuje prostriedok umožňujúci prekonávať antagonizmy akademickej a kompetenčne orientovanej teoretickej i praktickej prípravy.

Terminologický koncept portfólia

Pregraduálna príprava a nástroje na podporu profesionalizácie učiteľského povolania, kde otázky zmeny paradigmy v systéme prípravy učiteľov a ich reálnej činnosti na škole sa stali aj hlavnou ideou gradačnej premeny školstva, ktorá je deklarovaná v Pláne obnovy, konkrétne v Komponente 7 zameraného na zmenu prípravy učiteľov prijatím reforiem, pretože súčasná pregraduálna príprava sa stále opiera o tradičný model pedagogickej praxe, v ktorej získava budúci učiteľ iba schopnosť teoretizácie praktického diania (Plán obnovy SR, 2021).

Nové výzvy týkajúce sa profesionalizácie učiteľa sú kľúčovým východiskom aj pre súčasnú pedeutológiu, ktorá sa zaoberá rozborom nedostatočnej integrácie a reflexie praktickej prípravy v oblasti rozvíjania profesijných štandardov, ktoré sa vyžadujú už od začínajúcich učiteľov pri výkone danej profesie. Profesionálny štandard u nás, ako aj v iných krajinách EÚ presadzujú nevyhnutnosť definovať požiadavky na učiteľov ako profesionálny štandard odlišný od požiadaviek na absolventov učiteľského štúdia (Pavlov et al., 2018).

V niektorých zahraničných vzdelávacích systémoch musia absolventi pregraduálnej prípravy potvrdiť svoju odbornú spôsobilosť nielen formou praxe, stáže alebo uvádzacieho kurzu, ale v niektorých štátoch, ako napr. Španielsko, Francúzsko Taliansko, Luxembursko, Turecko musia budúci učitelia absolvovať konkurzné konanie, aby získali potrebnú odbornú kvalifikáciu. Konkurzné konanie môže pozostávať z osobných pohovorov, hodnotenia portfólií, pozorovania pedagogickej praxe alebo akejkol'vek kombinácie týchto metód.

Naopak v Írsku, Švédsku absolventi pregraduálnej prípravy na získanie profesijných zručností formu akreditácie, ktorá predstavuje oficiálne uznanie kvalifikácie (Eurydice, 2015).

Najaktuálnejšie rozpracovanie pedagogických praxí v rámci pregraduálnej prípravy nájdeme v práci Matúšová – Prusáková – Slaboňová (2018), ktoré sa sústredili na odbornodidaktický modul praxe; Sirotová (2019) venovala náležitú pozornosť študentskému portfóliu a jeho významu pri realizácii vyučovania praxe budúceho učiteľa.

Podľa Koláčkovej (2019) koncept portfólia predstavuje komplex materiálnych i nemateriálnych produktov za isté časové obdobie, ktoré zachytáva aktuálnu úroveň budúceho učiteľa a ponúka mu priestor pre jeho ďalší profesijný rozvoj. Vo svojej podstate ide o konštruovanie a rekonštruovanie didaktických schém, resp. individuálnej koncepcii vyučovania, ktorú sa snaží budúci učiteľ analyzovať a hodnotiť, pretože v rámci pregraduálnej prípravy prechádza rôznymi fázami cez utváranie poznatkov, kompetencií, postojov a pod.

Primárnym cieľom študentského portfólia je naučiť budúcich učiteľov systematicky zaznamenávať a reflektovať jednotlivé fázy profesionálneho rozvoja, podporovať individualizáciu a autenticitu, podporovať autoreguláciu a autonómne učenie, umožniť spracovávať zážitky z praxe prepájaním kognitívnych a emocionálnych dimenzií (Köpeczi-Bócz, 2020).

Deeba a Aqeel Raza (2023) chápu študentské portfólio ako jednu z dlhodobokoncipovaných pedagogických inovácií, ktorých zmyslom je uplatňovať alternatívne spôsoby v systéme pregraduálnej prípravy. Podľa uvedených autoriek študentské portfólio vyjadruje individualitu študenta, jeho názory, záujmy, hodnotovú zameranosť a zároveň tvorí súčasť jeho premeny smerom k utváraniu profesijnej identity.

V pedagogickej praxi sa stretávame s nejednotou typológiou, ktorá súvisí s rozmanitými účelmi tvorby portfólia, preto v nasledujúcej časti vymedzuje len niektoré z nich. Vo svojej podstate existujú dva základné typy portfólia, a to formatívne, priebežné, ktorého cieľom je monitorovať a vyhodnocovať pokroky študenta v priebehu jeho štúdia. Druhý typ je sumatívny, reprezentatívny, ktorý dokladuje iba samotné výsledky štúdia a dosiahnutý profesijný rozvoj (Vrabcová – Loudová – Štindl, 2019).

V rovine typológie uvádzame aj členenie od Kratochvílovej a Loudovej (2019), ktorá špecifikuje všeobecne druhy portfólia do troch základných skupín:

- Zberné portfólio predstavuje zbierku dokumentov, učebných výstupov za isté časové obdobie.
- Výberové portfólio sa často označuje ako aj reprezentačné, pretože slúži k prezentácii najlepších produktov.
- Diagnostické neobsahuje všetky produkty, ako je to v prípade zberného portfólia, ale obsahuje všetky materiály, ktoré vychádzajú z diagnostickej činnosti učiteľa a sú prístupné ostatným učiteľom, rodičom so zámerom komplexného rozvoja osobnosti žiaka.

Inú typológiu ponúka Koníčková (2019), ktorá člení portfólio na:

- Dokumentačné – obsahuje usporiadané práce študenta na základe stanovených požiadaviek za účelom čiastočného hodnotenia, vyhodnotenie jeho posunu od laickej

k profesionálnej úrovni, resp. ako doklad o progrese študenta v sebareflexívnych kompetenciách.

- Reprezentatívne – ponímané tak, aby študent mohol vybrať tie práce a výstupy, ktoré považuje za reprezentatívne, ktoré ho niekam smerujú a pod.
- Pracovné – obsahuje informácie dôležité najmä pre študenta, zachytávajú čiastkové pokroky, napr. poznámky, podklady a koncepty svojej prípravy a pod.
- Ukážkové – tvorí najlepšie práce v danej oblasti ako zdroj prezentácie študentských schopností, podklad k záverečnému hodnoteniu.

Na začiatku 90.rokov si získali popularitu aj E-portfólia, ktoré predstavuje elektronickú verziu tradičného portfólia, ktoré umožňuje študentom zhromažďovať, prezentovať dokumenty, videá, zvukové nahrávky počas ich pregraduálnej prípravy (Celisagular - Ruizxicotécatl, 2018). E- portfólio je štruktúrovaný program, ktorý poskytuje študentom možnosť vytvárať vlastné návrhy a využívať ich na reflexiu, sebareflexiu, komunikáciu s učiteľmi a spolužiakmi (Haldane, 2014). E- portfólio ako principiálna forma evalvovania si vyžaduje zapojiť do procesu aj ďalšie zainteresované strany poskytnutím potrebných zdrojov a technickej podpory (Keshmiri – Houshang Mehrparvar, 2023).

Interpretácia zistení v kontexte textovej analýzy praxového portfólia

Jednou zo zložiek pregraduálnej prípravy je aj samotné portfólio pedagogickej praxe, ktoré poskytuje priestor nielen na reflexiu a sebareflexiu, ale pomáha identifikovať úroveň profesijných zručností, skúsenosti študenta na začiatku a na konci pregraduálnej prípravy, preto našim zámerom bolo zhodnotiť úroveň profesijných zručností a spôsobilostí študentov nadstavbového štúdia a doplnkového pedagogického štúdia v kontexte vedenia portfólia po kvalitatívnej stránke. Výber výskumnej vzorky bol zámerný vzhľadom na zameranosť danej problematiky. Výskumný súbor tvorilo 12 praxových portfólií pomaturitného 2-ročné kvalifikačného štúdia 7691 N majster odbornej výchovy a 10 praxových portfólií študentov externej formy doplnujúceho pedagogického štúdia (majster odbornej výchovy), ktoré svojou povahou korešponujú s profiláciou bakalárskeho odboru Učiteľstvo praktickej prípravy (UPP) na Vysokej škole DTI.

Textová analýza dát bola vykonaná v časovom horizonte september - október 2024. Najskôr sme získané údaje podrobili prvotnému spracovaniu a usporiadaniu. Z hľadiska cieľov výskumu sme kľúčové úseky pedagogických denníkov výrazne označili, keďže niektoré záznamy v rámci praxového portfólia boli pomerne rozsiahle. Následne sme zaviedli otvorené kódovanie a kategorizáciu kódov, ktoré tvoria základ našej interpretácie zistení.

Základným triediacim univerzom obsahovej analýzy praxového portfólia, a tým posúdenia jeho kvality v rámci jednotlivých odborov boli špecifikované nasledovné indikátory:

- analýza písomných príprav z metodicko - didaktického hľadiska, ktorú sme hĺbkovo analyzovali aj na základe ďalších subkategórií: dominancia a formulácia vyučovacích cieľov, preferované metódy praktického vyučovania u zvolenej výskumnej vzorky respondentov, voľba didaktických prostriedkov;
- analýza nedostatkov a chýb v didaktickom aspekte popisovaných subkategórií;
- analýza dokumentov praktikanta v rámci daného študijného odboru;

- prínos vedenia praxového portfólia pre budúceho učiteľa prostredníctvom reflexie. Na základe stanovených indikátorov, ktoré sme vyprofilovali pri podrobnom štúdiu získaných podkladov sa pokúsime v nasledujúcej časti analyzovať a komparovať praxové portfólia za účelom identifikácie hodnotiacich indikátorov a zistenia odlišností v uvedených kategóriách ako potenciál pre ďalšie skvalitnenie pedagogickej praxe v rámci oboch porovnávaných foriem štúdia.

Prvý indikátor sa zameriava na zistenie kvality úrovne pedagogicko-didaktických zručností prostredníctvom vedenia písomnej prípravy majstra odbornej výchovy, pretože v kontexte meniacich sa podmienok, potrieb a trendov by mal budúci majster výchovy nielen efektívne používať overené metódy, ale zároveň by mal vedieť správne naformulovať a modifikovať ciele vyučovacej jednotky na identifikovanie poznávacích schopností a manuálnych zručností žiaka v praktickom vyučovaní.

Dominantné ciele v pripravách	pomaturitné kvalifikačné štúdium		doplňujúce pedagogické štúdium	
	áno	nie	áno	nie
Formulovanie vzdelávacích (kognitívnych) cieľov	áno	100%	áno	100%
	nie	0%	nie	0%
Formulovanie výchovných (afektívnych) cieľov	áno	50%	áno	70%
	nie	50%	nie	30%
Formulovanie výcvikových (psychomotorických) cieľov	áno	100%	áno	50%
	nie	0%	nie	50%

Tabuľka 1 – Výsledky obsahovej analýzy v kontexte formulovania cieľov v pripravách
Zdroj: vlastný výskum

Výsledky znázornené v Tabuľke 1 poukazujú, že z hľadiska klasifikácie cieľov možno konštatovať, že 12 respondentov pomaturitného kvalifikačného štúdia sa zameralo na formulovanie cieľov v kognitívnej oblasti, resp. ciele zamerané na rozvoj vedomostí, informácií, ale aj na špecifikáciu výcvikových cieľov, resp. psychomotorických pomocou ktorých rozvíjali potrebné praktické zručnosti. Z toho polovica skúmaných respondentov, t.j. 50% v príprave na vyučovaciu jednotku praktického vyučovania si stanovila výchovné ciele, ktoré boli skôr formulované na úrovni prijímania (napr. Žiak dokáže vypočítať výklad majstra odbornej výchovy a pod.). Výchovné ciele na vyšších úrovniach Krathwohlovej taxonómie úplne absentovali. Domnievame sa, že budúci majstri nepokladajú za potrebné formulovať výchovné ciele v praktickom vyučovaní, keďže ich hlavnou úlohou je okrem transferu získaných vedomostí umožniť žiakom osvojiť, zdokonaľovať a upevňovať nevyhnutné praktické zručnosti pri konkrétnom výkone pracovných činností. Okrem rozvíjania praktických činností sa v dnešnej dobe rozvíjajú psychomotorické zručnosti aj v kontexte moderných technológií, kde aj pri chybnom kroku ich systém upozorní na daný nedostatok, zatiaľ čo v reálnom prostredí ich na tento nedostatok upozorní samotný majster odbornej

výchovy. V prípade doplňujúceho pedagogického štúdia vedeli všetci zapojení respondenti (10 respondentov) v adekvátnej miere vhodne a primerane naformulovať kognitívne ciele, rovnako až 70% respondentov tejto formy štúdia dokázalo vo svojich prípravách na vyučovaciu jednotku naformulovať aj výchovné ciele, z toho 30% ich neaplikovalo do svojich priprav. Opierajúc sa o získané údaje v Tabuľke 1 môžeme ďalej konštatovať, že polovica zapojených respondentov (50%) doplňujúceho pedagogického štúdia naformulovala výcvikové (psychomotorické) ciele, ktoré akceptovaním zo strany vyučujúceho môžu pripraviť absolventa na potrebnú prax, aj napr. v oblasti vytvárania nových patentov, vynálezov, modelov a pod. Podľa nášho názoru je prioritnou úlohou každého majstra odbornej výchovy vedieť, že taxonómie psychomotorických cieľov podľa rôznych autorov, napr. R. H. Dave, A. J. Harrow, M. Simpson majú rôzne úrovne osvojovania. Na nesprávnu formuláciu cieľov, ktorej sa dopúšťajú nielen študenti v pregraduálnej príprave, ale aj začínajúci i skúsení učitelia upozorňujú aj autorky Šuťáková a Ferencová (2018), ktoré realizovali štúdiu zameranú na obsah pedagogickej prípravy študentov učiteľských študijných programov Prešovskej univerzity v Prešove. Výrazné nedostatky zistili pri formulovaní cieľov zo strany študentov, ktorí opercionalizovali ciele prevažne na nižšie kognitívne funkcie (73,33 %), teda na úrovni zapamätávania (42,02 %) a porozumenia (31,31 %). Na úrovni aplikácie to bolo (10,71 %) a analýzy (8,28 %) a len 7,68 % kognitívnych cieľov bolo formulovaných na úrovni hodnotenia (6,06 %) a tvorivosti (1,62 %).

Keďže v praktickom vyučovaní by sa malo prelínať teoretické vzdelávanie s praktickou činnosťou, ide o plnenie nielen kognitívnych, ale aj psychomotorických cieľov. Bajtoš (2020, s. 26 - 27) vytvoril taxonómiu „PIMKAT“, ktorá vznikla z prvých písmen jednotlivých úrovní. Uvedená taxonómia má šesť úrovní:

- Pripravenosť – žiak je nielen psychicky, fyzicky a emocionálne pripravený na výkon danej činnosti, ale má aj reálnu predstavu o svojej budúcej profesijnej činnosti.
- Imitácia – v počiatočnom štúdiu ide najskôr o impulzívne a následne aj vedome opakovanie jednotlivých úkonov, ktoré sú demonštrované zo strany majstra odbornej výchovy. Správnosť realizácie výkonov posudzuje nielen vyučujúci, ale aj samotný žiak podľa príslušných kritérií, čím dochádza k osvojovaniu si komplexných zručností.
- Manipulácia – je úroveň, kde žiak dokáže v adekvátnej miere triediť získané informácie týkajúce sa danej činnosti a vykonáva jednotlivé úkony spoľahlivo, presne a zručne.
- Koordinácia – žiak v tejto úrovni dokáže nielen kontrolovať vykonávané činnosti, ale ich vykonávať harmonicky v požadovanom slede.
- Automatizácia – ide o bezchybne, presne vykonávanie zložitých činností zo strany žiaka.
- Tvorivosť – v poslednej úrovni dokáže žiak modifikovať, prispôbovať vykonávanú činnosť aj v zmenených podmienkach alebo v nových neznámych, či problémových situáciách.

V súvislosti s vyššie deklarovaným zistením sme svoju pozornosť pri analýze prípravy zamerali aj na typológiu a využitie metód, ktoré si zvolili budúci majstri odbornej výchovy pre dosiahnutie svojich stanovených cieľov. Výsledky analýzy sú znázornené v Tabuľke 2.

Zvolené metódy praktického vyučovania	pomaturitné kvalifikačné štúdium		doplňujúce pedagogické štúdium	
	áno	nie	áno	nie
Opis/výklad	áno	66,67%	áno	100%
	nie	33,33%	nie	0%
Inštruktáž	áno	58,33%	áno	70%
	nie	41,67%	nie	30%
Demonštrácia - predvádzanie	áno	58,33%	áno	80%
	nie	41,67%	nie	20%
Nácvik pracovnej zručnosti	áno	66,67%	áno	70%
	nie	33,33%	nie	30%
Aktivizujúce metódy	áno	0%	áno	20%
	nie	100%	nie	80%

Tabuľka 2 – Výsledky obsahovej analýzy v kontexte zvolených metód v prípravách praktického vyučovania
Zdroj: vlastný výskum

V tomto ukazovateli boli markantné rozdiely v navrhovaných prípravách praktického vyučovania medzi študentmi pomaturitného kvalifikačného štúdia a doplňujúceho pedagogického štúdia. Ako vyplýva z identifikovaných prvkov v Tabuľke 2, najviac preferovanými metódami u budúcich majstrov odbornej výchovy v rámci pomaturitného kvalifikačného štúdia boli klasické metódy, a to opis /výklad, ktorú si zvolilo 66%, inštruktáž 58%, metódu demonštrácie si vo svojich prípravách ako vhodnú metódu zvolilo taktiež 58% a ako dôležitú metódu v rámci praktického vyučovania potrebnú pre nácvik pracovnej činnosti považovalo 66%. Za zarážajúce možno považovať skutočnosť, že ani jeden respondent nevyužil vo svojich prípravách aktivizujúce metódy. Uvedená skutočnosť môže poukazovať na slabé teoretické vedomosti z oblasti inovatívnych vyučovacích metód. Študenti doplňujúceho pedagogického štúdia zrejme pod vplyvom absolvovaných seminárov v rámci svojej pregraduálnej prípravy si vo svojich prípravách zvolili okrem tradičných vyučovacích metód, ako výklad/opis 100% študentov, inštruktáž 70% rovnako aj nácvik pracovnej činnosti. Metódu demonštrácie si v tejto forme štúdia zvolilo 80%. Nízke percentuálne zastúpenie mali aktivizujúce metódy, ktoré si v prípade doplňujúceho pedagogického štúdia vybrali iba dvaja respondenti (20%), ktorí ich využili vo svojich prípravách, konkrétne do svojich príprav etablovali metódu brainstormingu, aj napriek tomu, že pri dnešnom bohatom knižnom trhu poznáme široké spektrum inovatívnych metód, ktoré umožňujú podnecovať žiaka k získavaniu potrebných vedomostí a zručností. Z odborného a didaktického hľadiska analýzy v mnohých prípravách bol opis zvolených metód veľmi strohý, v niektorých dokonca úplne absentoval, niektoré metódy nezodpovedali celkovej typológii metód a priebehu činností, napr. praktická – reproduktívna vyučovacia metóda alebo motivačný rozhovor – reproduktívna metóda sú dve rozdielne typológie; motivačný rozhovor

realizovali ako zopakovanie alebo vyskúšanie žiaka z minulej hodiny, čo poukazuje na slabé teoretické vedomosti z oblasti didaktiky a typológie vyučovacích metód.

K podobnému zistenia dospela aj Zmeková (2020), ktorá sa vo svojom výskume zameriavala na zistenie pripravenosti majstrov odbornej výchovy. Na základe výsledkov autorka dospela k záveru, že v rámci celkového hodnotenia bola najhoršie posudzovanou kompetenciou práve didaktická analýza, ktorá tvorí súčasť prípravy na vyučovaciu jednotku, pretože sa od nej odvíja plnenie stanovených cieľov, voľba metód i úloh, ktoré v odbornom výcviku majster využije. Vo výskume boli preukázané výrazné nedostatky v plánovaní, projektovaní vyučovania, formulácií cieľov, ako aj neznalosti základnej pedagogickej dokumentácie. Sme názoru, že medzi kľúčové profesionálne spôsobilosti budúcich učiteľov, v našom prípade majstrov odbornej výchovy patria aj didaktické spôsobilosti, ktorým je potrebné venovať zvýšenú pozornosť, a to nielen v rámci pregraduálnej prípravy, ale aj počas ich profesionálneho rastu.

Vzhľadom na špecifikované indikátory analýzy písomnej prípravy ako prediktora profesijnej kompetencie, a tým posúdenia ich kvality okrem analyzovaných didaktických kategórií: vyučovacie ciele, vyučovacie metódy a didaktické prostriedky sme svoju pozornosť zamerali aj na dôsledné plánovanie vyučovacej hodiny. Plánovanie vyučovacej jednotky v rámci odborného výcviku znamená rozmyslieť si časový harmonogram – koľko času bude potrebné venovať jednotlivým aktivitám, čo patrí k najdôležitejším pedagogickým zručnostiam. V rámci plánovania jednotlivých fáz vyučovacej jednotky sme v doplňujúcom pedagogickom štúdiu nezaznamenali rozdiely, ale v prípade nastavbového štúdia absentovala štruktúra priebehu odborného výcviku v kontexte riešenia odborného - metodického problému, aj napriek skutočnosti, že v rámci oficiálneho denníka majú študenti zadané ako vzdelávací výstup poznať štruktúru dňa odborného výcviku a dokázať naplánovať, zorganizovať konkrétne činnosti na odbornom výcviku.

Domnievame sa, že táto skutočnosť mohla byť spôsobená, že skúmaná vzorka respondentov nastavbového štúdia neabsolvovala dôslednú prípravu na hodinu pod aktívnym vedením cvičného učiteľa, ktorý by ho po odbornometodickej stránke nasmeroval, čo sa v konečnom dôsledku odrazilo aj v celkovej didaktickej úrovni jeho výstupu.

Na základe modifikovaného druhého indikátora sme sa pokúsili zistiť do akej miery dokážu budúci majstri odbornej výchovy obohacovať svoj obsah predmetu o aktuálne poznatky a prispôbiť ho špecifikám vyplývajúcich z legislatívnych zmien a požiadaviek zamestnávateľov na základe disponovania inej pedagogickej dokumentácie. Analyzovaným dokumentom bola štruktúrovaná sebareflexia a záverečné hodnotenie výstupu cvičným učiteľom v doplňujúcom pedagogickom štúdiu, ktorej autormi sú metodici pedagogických praxí na VŠ DTI. Záznam sebareflexie obsahuje 12 pripravených otázok s voľnou možnosťou odpovede. Primárnym zámerom jednotlivých otázok je sebahodnotenie študenta z hľadiska jeho kvality, resp. výstupu v priamej činnosti, zhodnotenie osvojených poznatkov a pedagogických zručností v spojitosti prepájania teórie s praxou, taktiež aj klady a zápory v kontexte odborného - didaktickej pripravenosti vzhľadom k požiadavkám pracovného trhu.

Osobitú kategóriu v kontexte tohto indikátora tvorila v rámci pedagogickej praxe externej formy doplňujúceho pedagogického štúdia sebareflexia, konkrétne posledná otázka, ktorá zisťovala nielen zdôvodnenia dotýkajúce sa, v čom by sa chceli budúci majstri odbornej

výchovy z hľadiska ďalšieho štúdia zdokonaľiť, ale umožnila im zamyslieť sa nad svojim výstupom a zhodnotiť tak seba samého, uvedomiť si svoje konanie v danej pozícii. Pri hĺbkovej obsahovej analýze sebareflexií doplňujúceho pedagogického štúdia sme dospeli k zisteniu, že výskumná vzorka respondentov sa chce zdokonaľiť v tvorbe aktivít aj sledovaním nových trendov a inovácií, pokúsiť sa dodržiavať časové rozdelenie hodiny odborného výcviku, zdokonaľiť svoje komunikačné zručnosti a v prípade jedného respondenta bola snaha zdokonaľiť sa aj problematike vedenia odborného výcviku so žiakmi ŠVVP.

Po ukončení pedagogickej praxe v rámci doplňujúceho pedagogického štúdia musí každý študent predmetovému didaktikovi predložiť komplexnú dokumentáciu, ktorá okrem písomných príprav, sebareflexie obsahuje aj výkonový list, hodnotenie výstupu študenta praxovým učiteľom. Z hľadiska stanoveného indikátora v podobe analýzy dokumentov praktikanta v rámci daného študijného odboru sme sa snažili zistiť ich silné a slabé stránky v kontexte vyučovacích výstupov z pohľadu cvičných pedagógov na predmetnej pedagogickej praxi. Samotné hodnotenie výstupov študenta možno považovať za istý prehľad jeho silných a slabých stránok v procese realizácie výchovno – vzdelávacieho procesu, ktorými môže sledovať aj svoje zmeny v rozvoji potrebných pedagogických zručností pre výkon daného povolania.

Hodnotenie výstupu študenta zo strany praxového učiteľa obsahuje okrem identifikačných údajov aj konkrétne položky, ktoré sa týkajú hodnotenia vyučovacej jednotky, resp. do akej miery splnil študent vzdelávacie ciele, didaktická transformácia obsahu učiva žiakom, resp. hodnotí sa aj jeho celková odborná úroveň a terminológia. Okrem iného cvičný pedagóg hodnotí aj jeho didaktickú pripravenosť, preto hodnotiaci hárok obsahuje položky týkajúce sa etablovania metód výučby, didaktických zásad, voľbu didaktickej techniky.

V neposlednom rade sa hodnotí aj celkový prejav budúceho učiteľa, jeho rečová kultúra, vystupovanie, budovanie sociálnej klímy triedy priamou interakciou so žiakmi a ich aktivizáciou vo vzdelávacom procese. Na zistenie úrovne vyučovacích výstupov budúcich majstrov odbornej výchovy na pedagogickej praxi formou záverečného hodnotenia zo strany praxového učiteľa sme použili SWOT analýzu, ktorá je modifikovaná v Tabuľke 3.

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
<ul style="list-style-type: none"> - dodržanie didaktického postupu prostredníctvom písomnej prípravy; - dosiahnutie stanovených cieľov vzdelávacej jednotky; - odborná pripravenosť študenta v danej problematike, a tým aj zvládnutie obsahu učiva; - rečová kultúra a samotné vystupovanie bolo na výbornej úrovni, komunikácia so žiakmi a študentami bola veku primeraná, zrozumiteľná; - adekvátne časové rozvrhnutie vyučovacej hodiny. 	<ul style="list-style-type: none"> - pred samotnou realizáciou výstupu absentovala celková komunikácia s cvičným učiteľom, a tým aj samotná písomná príprava študenta nebola v mnohých prípadoch vopred skonzultovaná; - niektoré ciele boli nesprávne formulované; - využívanie tradičných metód výučby; - neetablovanie inovatívnych metód neumožnilo získať nové praktické zručnosti v rámci praktického vyučovania interaktívnejšou formou; - nedostatočná flexibilita pri riešení rôznych problémov spojených

	s výstupom, ako napr. vysoká odborná úroveň jazyka, čo spôsobilo nepochopenie učiva zo strany žiakov.
Príležitosti (O)	Ohrozenia (T)
<ul style="list-style-type: none"> - pripraviť študentov po didaktickej stránke realizovaním rôznych odborných workshopov, seminárov k praxi; a tým získať priestor aj na možnosť spoznávať rôzne štýly učenia; - zamerať sa efektívnejšiu komunikáciu zo strany praxového učiteľa. 	<ul style="list-style-type: none"> - subjektívnosť praxového učiteľa pri koncipovaní záverečného hodnotenia; - nedostatok času a priestoru na konzultácie študenta zo strany praxového učiteľa.

Tabuľka 3 - SWOT analýza hodnotenia výstupu zo strany praxového učiteľa

Zdroj: vlastný výskum

Reflexiu vyučovacích výstupov študentov učiteľstva na pedagogickej praxi v rámci projektu VVGS "Diagnostická kompetencia učiteľa mentora ako reflexívneho praktika" realizovali aj Petříková, Orosová a Novocký (2021), ktorí sa v rámci štúdie snažili zistiť názory cvičných učiteľov - mentorov na úroveň pedagogických výstupov študentov učiteľstva UPJŠ na pedagogickej praxi, a to na základe kompetencií orientovaných na študenta, edukačný proces a profesijný rozvoj (sebarozvoj) učiteľa. Výsledky výskumu poukázali nielen na pozitíva, ale aj negatíva, preto sa pokúsili inovovať proces pregraduálnej prípravy navrhnutím odbornej textovej pomôcky pre cvičných pedagógov v kontexte fázového modelu pedagogickej praxe.

Z hľadiska verifikácie poznatkov, faktov a celkových výsledkov získaných textovou analýzou praxového portfólia, považujeme jednotlivé zistenia za zaujímavé, pretože nás vedú k hlbšiemu premýšľaniu problematiky praxového portfólia v podmienkach nielen vysokých škôl, ale aj stredných odborných škôl. Praxové portfólio umožňuje systematicky reflektovať profesijný rozvoj, podporovať autenticitu budúceho majstra odbornej výchovy, preto aj na základe získaných výsledkov odporúčame zaradiť do konceptu praxového portfólia aj nástroj sebahodnotenia v podobe reflexie kvality výučby, v ktorej budúci majster odbornej výchovy by mal na základe zažitých skúseností z jednotlivých výstupov posúdiť svoje pedagogické vedenie smerom k vlastnému výstupu a vedieť analyticky optimalizovať prípadné možnosti zlepšenia vyučovacieho výstupu. Sebareflexia pomôže budúcemu majstrovi odbornej výchovy vyhnúť sa prípadným stereotypom a dokázať si naplánovať realizáciu vyučovacej jednotky praktického vyučovania, ktorá bude viesť ku skvalitňovaniu a zvyšovaniu efektivity praktického vyučovania. V nadväznosti na predchádzajúce odporúčanie chceme zdôrazniť nevyhnutnosť realizovať spoločné stretnutia s cvičnými zariadeniami, aktívne komunikovať a spolupracovať aj s cvičnými pedagógmi, napr. vo forme informačných stretnutí či workshopov zamerané na komplexné skvalitnenie pedagogickej praxe. V rámci výučby etablovať prioritne praktické semináre zamerané na sprostredkovávanie rôznych metodických postupov, ktoré by umožnili lepšie aplikovanie do praxe, čím by budúci majstri odbornej výchovy dokázali efektívnejšie aplikovať svoje pedagogické zručnosti.

Záver

V pedagogicko - didaktickom rozmere je práve portfólio pedagogickej praxe prostriedok, ktorým si budúci učiteľ formuje a verifikuje svoju pedagogickú činnosť. Zároveň predstavuje efektívny nástroj pre skvalitňovanie pedagogickej praxe voľbou nových stratégií a metód, preto našou snahou bolo detailnejšie porozumieť konceptu pedagogického portfólia, ktorý predstavuje komplex materiálnych i nemateriálnych produktov budúceho majstra odbornej výchovy za isté časové obdobie. Z hľadiska verifikácie zistení vyplynulo viacero podnetov, ktoré nám umožnili hlbšie sa zaoberať skúmanou problematikou a zároveň boli vodítkom pre koncipovanie konkrétnych návrhov v kontexte praxového portfólia v pregraduálnej príprave budúcich majstrov odbornej výchovy.

*Tento článok odporúčal na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. PaedDr. Zuzana Geršicová, PhD.*

Použitá literatúra

1. BAJTOŠ, J. 2020. *Didaktika vysokej školy*. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-571-0245-8.
2. CEL IS AQUILAR, E. – RUIZ-XICOTÉNCATL, J. 2018. Conventional and electronic portfolios in medical residencies . In *Educación Médica*. vol.19, no. 5, p. 309-315. ISSN 1579-2099.
3. DEEBA, F. – AQEEL RAZA, M. 2023. An Investigation of Role of Portfolio Assessment on Students' Achievement. In *Journal of Social Sciences Review*. vol.3, no.1, p. 149-161. ISSN 2789-441X.
4. EURYDICE, 2015. *Profesia učiteľa v Európe: Štúdiá Eurydice Prístup, kariérny postup a poradenstvo*. Luxembourg: Úrad pre publikácie. ISBN 978-92-9484-094-3.
5. HALDANE, T. 2014. Portfolios as a method of assessment in medical education. In *Gastroenterol Hepatol Bed Bench*. vol.7, no.2, p.89-93. ISSN 2008-2258.
6. KESHMIRI, F. – HOUSHANG MEHRPARVAR, A. 2023. The experiences of preparation and engagement of educators in teaching e- portfolio. In *BMC Medical Education*. vol. 23, no. 1, p. 2-15. ISSN 1742-6920.
7. KOLÁČKOVÁ, J. 2019. Význam portfólia v profesijnom rozvoji začínajúcich učiteľov a ich sebareflexia. In *Zborník príspevkov k medzinárodnej vedecko-odbornej konferencii Súčasnosť a perspektívy pregraduálnej prípravy učiteľov aká je a aká by mohla byť príprava budúcich učiteľov*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 59-65. ISBN978-80-223-4847-8.
8. KONÍČKOVÁ, J. 2019. *Žiacke portfólio – nástroj rozvoja žiakov i učiteľov*. [online]. [cit.06.októbra 2024]. Dostupné z: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konicikova/6363/ziacke-portfolio-nastroj-rozvojaziakov-i-ucitelov>
9. KÖPECZI-BÓCZ,T. 2020. Learning Portfolios and Proactive Learning in Higher Education Pedagogy. In *International Journal of Engineering Pedagogy*. vol. 10, no. 5, p.34-48. ISSN 2192-4880.
10. KRATOCHVÍLOVÁ, J. - LOJDOVÁ, K. 2019. Reforma kurikula pedagogicko-psychologického modulu na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity: Hledání kvality v éře masifikace. In *Pedagogika*. vol. 69, no.3, p. 293–315. ISSN 0031-3815.
11. MATÚŠOVÁ, S. - PRUSÁKOVÁ V. - SLABOŇOVÁ E., 2018. *Odborno-didaktický modul a pedagogická prax*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave. ISBN 978-80-89654-41-3.
12. PAVLOV, I. et al. 2018. *Kariérový systém profesijného rozvoja učiteľov a model podpory profesijného učenia v škole*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-1513-1.
13. PETRÍKOVÁ, K. – OROSOVÁ, R. – NOVOCÝ, M. 2021. Reflexia vyučovacích výstupov študenta učiteľstva na pedagogickej praxi. In *Edukácia*. roč.4, č.2, s. 42-56. ISSN 1339-8725.
14. PLÁN OBNOVY SR, 2021. *Komponent 7*. [online]. [cit. 06.októbra 2024]. Dostupné z: <https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1019/kompletny-plan-obnovy.pdf>
15. SIROTOVÁ, M. 2019. Portfólio pedagogickej praxe vysokoškolských študentov. In *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae*. vol. 18, no. 1, p. 90-100. ISSN 1336-2232.

16. ŠUŤÁKOVÁ, V. - FERENCOVÁ, J. 2019. Kultúra školy podporujúca inovatívne prístupy k edukačnému procesu. In *Edukácia*. roč.3, č.2, s. 187-201. ISSN 1339-8725.
17. VRABCOVÁ, D. – LOUDOVÁ, I. - ŠTINDL, P. 2019. Průvodce pro studentky a studenty v programech se zaměřením na vzdělávání a učitelství pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy. [online]. Univerzita Hradec Králové. 2019. [cit. 06.októbra 2024]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/katedra-pedagogiky-a-psychologie/pruvodce-pro-studentky-a-studenty-v-programech-se-zamerenim-na-vzdelavani-a-ucitelstvi-pro-2.-stupen-zakladnich-skol-a-pro-stredni-skoly.pdf>
18. ZMEKOVÁ, D. 2020. Duálne vzdelávanie v SR. In *Journal of Technology and Information Education*. vol. 11, no. 1, p.5-11. ISSN 1803-537X.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189